

OSMANLI POLİS TEŞKİLATINDA İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ: SELANİK VİLAYETİ ÖRNEĞİ^{*,**}

HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN THE OTTOMAN POLICE ORGANIZATION: THE CASE OF THESSALONIKI PROVINCE

Araştırma Makalesi
Research Paper

İbrahim YILMAZ^{***}

Öz:

Bu çalışmada Osmanlı dönemi Selanik vilayeti polis teşkilatının personel yapılanması incelenmektedir. Personelin sayısal yeterlilik durumu, sahip olduğu nitelikler ile vilayetin merkez ve taşrasındaki dağılımı, idarenin personel yönetim süreçleri, ortaya çıkarılması hedeflenen konulardandır. Çalışma XIX. yüzyıl ikinci yarısıyla XX. yüzyıl başlarını kapsamakta olup ikinci el kaynaklar ile Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi belgelerinden faydalanılmıştır. Çalışmanın sonunda; polis teşkilatının XIX. yüzyılın ikinci yarısında ikinci kez hayat bulması ve ülke çapında kurumsallaşmaya başlamasıyla, personel niteliklerinin geliştirilmesinin gündeme geldiği, hizmet içi eğitim faaliyetleriyle başlayan sürecin, ilki Selanik'te olmak üzere polis okullarının açılmasıyla devam ettiği anlaşılmıştır. Polis okulları müfredatı incelendiğinde, teşkilat mensuplarının görevin gerektirdiği her türlü bilgi, beceri düzeyine sahip olmalarını sağlayacak zenginlikte olduğu tespiti yapılmıştır. Personel nitelikleri konusundaki başarılı çalışmalara rağmen personelin sayısal yeterliliği konusunda gerekli iyileştirmelerin bir türlü gerçekleştirilemediği, personel mevcudunun görevin gerektirdiği sayının oldukça altında kaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Selanik, Polis, Personel, İnsan Kaynakları.

Abstract:

In this study, the personnel structure of the police organization of the Thessaloniki province during the Ottoman period is examined. The study aims to investigate several issues such as the quantitative sufficiency status of the personnel, their qualifications, their distribution within the central and rural areas of the province, and the personnel management processes of the administration. Study involves the second half of the XIXth century and the early XXth century. Second-hand sources as well as documents of the Presidential Ottoman Archives were utilized. As a result of the study, it is concluded that with the revitalization of the police organization for the second time in the second half of the XIXth century and with the starting of organization throughout the country, the development of personnel qualifications came into the agenda and the process, which started with in-service training activities, continued with the opening of police schools, the first in Thessaloniki. When the curriculum of police schools was examined, it was determined that its content was rich enough to provide the members of the organization with all required knowledge/skills. It is also determined that despite the successful efforts on the qualifications of the personnel, the necessary improvements regarding the quantitative sufficiency of the personnel could just not be realized and that the number of personnel stayed well below the number required by the mission.

Keywords: Ottoman, Thessaloniki, Police, Personnel, Human Resources.

* Makale Geliş Tarihi: 12.07.2019

Makale Kabul Tarihi: 18.06.2020

** Bu makale yazarın doktora tezinden hazırlanmıştır.

*** Dr., Emniyet Genel Müdürlüğü, ibrahim.yilmaz70@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-5332-1663

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda, iç ve dış etkenlerin sonucunda yaşamış olduğu değişim sürecinin önemli ayaklarından birisi iç güvenlik alanında gerçekleşmiştir. Bu döneme kadar iç güvenlik hizmetleri askeri bir hizmet olarak görülmüş ve Tanzimat'a kadar bu usulde yerine getirilmiştir (Alyot, 2008: 9). Ülkenin acilen çözülmesi gereken önemli sorunlarından birisi olan asayişin sağlanması ihtiyacı, Tanzimat'ın can ve mal teminatının sağlanması yolundaki vaadiyle birleştiğinde yeni bir iç güvenlik teşkilatını zorunlu kılmaktaydı. Bu yönde ilk adım mülki idarenin emrinde görev yapacak olan zaptiye teşkilatının kurulmasıyla atılmıştır (Sönmez, 2005: 260, 261). Taşra vilayetlerinde asayişin sağlanması görevi zaptiye teşkilatına emanet edilirken İstanbul'da polis teşkilatı kurma kararı verilmiştir. 20 Mart 1845 tarihli Polis Nizamnamesi, 30 Mart 1845'te bir müzekkere-i umumi ile yayınlanarak yeni modele geçilmiştir (Yağar, 2002: 643). Sefaretlerin bulunduğu, yabancıların yaşadığı, Osmanlı'nın batıya açılan kapılarından birisi konumundaki Galata ve Beyoğlu bölgesinin asayişinden Tophane-i Amire Müşirliği sorumlu idi. Fakat bölgenin asayişi ile ilgili devamlı şikayetler gelmekteydi. İşte yeni polis teşkilatı öncelikle bu bölgede görev yapacaktı. Söz konusu nizamnamenin getirdiği yeniliklerden birisi de Polis Meclisi'nin kurulması olmuştur (Sönmez, 2005: 261, 262).

Nizamnameye göre Polis Meclisinin temel görevi yeni kurulan polis teşkilatını idare etmek olmakla birlikte ülke genelindeki asayiş işleriyle ilgili olarak da çalışacaktı (Alyot, 2008: 75-79). Polis kelimesi ilk defa bu dönemde kullanılmış olup yeni teşkilat Tophane-i Amire müşiri Mehmet Ali Paşa'nın emrine verilmiştir. Dolayısıyla Mehmet Ali Paşa ilk polis müdürü olarak kabul edilebilir (Birinci, 1999: 10).

Büyük ümitlerle kurulan polis teşkilatı kendisinden beklenenleri veremediği gerekçeyle bir yıl sonra kapatılarak yerini tekrar zaptiye teşkilatına bırakmıştır. Polis teşkilatı ve meclisi kapatılmış olsa da bu süreçte göreve başlayan polisler talepleri halinde zaptiye teşkilatı içerisinde devam edebileceklerdi (Sönmez, 2005: 269).

1879'a gelindiğinde ise Zaptiye Müşirliğinde yapılan bir takım düzenlemelerle polis teşkilatı yeniden hayat bulmuştur. Bu süreçte Zaptiye Müşirliğinin ismi Zaptiye Nezaretine çevrilmiş, içerisinde bulunan Zaptiye İdaresi ise Seraskerliğe bağlanmıştır. Böylece yeni nezaretin görevi sadece polisiye hizmetleri yürütmek olarak belirlenmiş oldu. Bu dönüm noktasından itibaren ülkedeki iç güvenlik hizmetleri zaptiye ve polis kurumları eliyle yürütülmüştür (Alyot, 2008: 92). Dolayısıyla yeni kurulan Zaptiye Nezareti, kurulduğu 3 Aralık 1879'dan lağvedildiği 4 Ağustos 1909'a kadar günümüzdeki Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görevlerini icra etmiştir (Alyot, 2008: 182).

Bu süreç, taşrada da polisin kurulmasıyla devam etmiş olup 1894'te 15 vilayette, H.1316 (M.1898/99) yılına gelindiğinde ise Selanik'in de içinde bulunduğu pek çok vilayette polis teşkilatı görev başındaydı (Alyot, 2008:184; Tongur, 1940: 167).

Buna rağmen Selanik'te polisin varlığı 1876 yılına kadar takip edilebilmektedir (Mazower, 2013: 224). Polis teşkilatının tüzel kişiliğinin ortaya çıkmasından önce polis görevlilerinin bulunması nasıl açıklanmalıdır? Bu durum 1845'te kurulan ilk polis teşkilatı kapatılmasına rağmen mevcut polislerin devam edebilmesi uygulamasının, süreç içerisinde zaptiye teşkilatı içerisine yeni polislerin alınması şeklinde devam etmiş olabileceğini göstermektedir (Yılmaz, 2017: 96).

İnsan, kurumların en önemli kaynağı olup onların görünen yüzü ve görevlerinin ifasında temel öğedir. Dolayısıyla kurumların tam olarak anlaşılıp doğru olarak değerlendirilebilmeleri için onların personel kaynaklarını temin etme usulleri, yönetim tarzları, personelin nitelik ve nicelik olarak yeterlilik durumları bilinmelidir. Bu çalışmada Osmanlı dönemi Selanik vilayeti polis teşkilatı personel yönünden incelenecektir. Selanik, sosyo-kültürel özellikleri, siyasal ortamı, ekonomik potansiyeli, ulaşım imkanları ile İstanbul'dan sonra Osmanlı'nın önemli vilayetlerindedir. Bu özellikleriyle Osmanlı polis teşkilatının taşradaki önemli yapılanmalarından birisine sahip olmalıdır. Çalışmada, bu önemli yapılanmanın vilayet merkezi, sancak, kaza ve nahiyelerdeki polis sayısı, personelin nitelikleri, teşkilatın personel yönetim ilkeleri gibi hususlar ortaya konmaya çalışılacaktır.

1. PERSONEL NİTELİK VE NİCELİKLERİ

Personelin görevin gerektirdiği vasıflara sahip olup olmadığı ve sayısal yeterlilikleri kurumların kendilerinden beklenen görevleri tam olarak yerine getirip getiremeyeceklerini belirleyen temel unsurlardandır. Osmanlı polis teşkilatı, XIX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren iç güvenlik alanında başlayan yenileşme ve modernleşme arayışının bir sonucudur. Dolayısıyla personel sisteminin de bu sürece uygun yapılandırılmış olması gerekir.

1.1. Personel Nitelikleri

Selanik polis teşkilatı insan kaynaklarını nasıl oluşturmuştur? Bu personelin sahip oldukları vasıflar ve yerine getirdiği görevler nelerdir ve sayısal yeterlilikleri ne durumdadır? Gibi sorulara cevaplar arayarak personel yapısı genel hatlarıyla ortaya konulabilir. 1845 yılında yayımlanan ve Osmanlı Devleti'nde polis teşkilatının kuruluşunu düzenleyen *Polis Nizamı*'nda polisin vazife ve haiz olduğu yetkileri belirlenmesine rağmen personel temin etme usulleri ve personelin sahip olması gereken özellikler konusunda herhangi bir kayıt yoktur (Yılmaz, 2015: 106, 107). Personel konusunda ilk düzenlemeler için 1907 yılının beklenilmesi gerekmektedir. Bu yılda yayımlanan nizamnamede konu detaylı olarak düzenlenmiştir. Buna göre adaylar Osmanlı vatandaşı, 25-40 yaş arasında, sağlık problemi ve sabıkası olmayan, düzgün ahlaklı ve Türkçe okuyup yazabilen kişilerden olmalıdır. Bu şartları taşıyan adayların bir komisyon marifetiyle yapılacak sınavda başarılı olmaları gerekmektedir. Bu sınavda başarılı olan aday polis olarak atanmaktaydı.

Polis okulundan mezun olma şartı ise ancak 1913 nizamnamesiyle getirilebilmiştir (Çe-bitürk, 2009: 22-24, 75).

Adayların polis okulundan mezun olma şartı 1913 tarihli nizamnamede getirilmesine rağmen, polislerin bir takım bilgilere sahip olmaları gerektiğinin ortaya çıkmasıyla 1891'de İstanbul'da hizmet içi eğitim tarzında bir dersane açılarak adli soruşturmaların yapılış tarzına yönelik olarak hukuk dersleri verilmiştir. Bir irade-i seniyyeye dayanılarak başlanılan bu eğitimler haftada iki gün ve birer buçuk saat sürmekteydi. Söz konusu iradede eğitimlerde başarılı olan personelin taltif edileceği ve eğitim alanların sayısı yeterli miktara ulaştığında vilayet polis komiserliği gibi önemli hizmetlere atanacakları belirtilmektedir (Birinci, 1999: 11). Polis eğitiminin kurumsallaştırılması adına 1907'de polis okulları açılmaya başlanmıştır. İlk Selanik'te açılan bu okullar başlangıçta hizmet içi eğitim kurumu olarak görev yapmış, dolayısıyla Selanik polisleri bu okulda hizmet içi eğitimden geçirilmişlerdir. Osmanlı polis okullarının ders programları süreç içerisinde incelendiğinde, hukuka giriş, ceza hukuku, ceza muhakemeleri hukuku, idare hukuku gibi hukuk dersleri, jimnastik, eskrim gibi beden eğitimine yönelik dersler, silah bilgisi ve atış, otomobil şoförlüğü, bisiklet kullanımı, parmak izi ve fotoğrafçılık, telefon ve telgraf muhaberesi, resmi yazışma usulleri, kroki (olay yerlerinin krokisini çizmeye yönelik) gibi mesleki uygulama dersleri bulunduğu görülmektedir (Yılmaz, 2015: 106, 107, 111). Selanik polis teşkilatı memurları da dahil olmak üzere bu okullarda eğitim gören polislerin bu alanlarda belli yeterliliklerinin olacağı açıktır.

1.2. Personelin Sayısal Durumu

Asayişin tam olarak sağlanabilmesi sorumluluk alanında kesintisiz hizmet verilmesine bağlıdır. Bunu sağlayabilmek için ise temel şart yeterli personelin bulunmasıdır. Selanik polis teşkilatının personel mevcudu incelenirken vilayet merkezi ve taşra personel mevcudunun yıllar içindeki değişimi incelenecektir. Personel sayısını detaylı bir biçimde incelemeye geçmeden önce genel durumu görmek faydalı olacaktır. Aşağıda 1327 yılında (M.1911/1912) Osmanlı polis teşkilatının vilayetlerdeki personel sayısı görülmektedir.

Tablo 1: Vilayetlerin Personel Mevcudu (1911/1912)

Vilayet	Müdür	Birinci komiser	İkinci komiser	Üçüncü komiser	Komiser Muavini	Polis memuru	Toplam
İstanbul	3	40	0	0	220	2372	2635
Edirne	1	1	6	16	30	182	236
Erzurum	1	0	2	8	13	117	141
İşkodra	1	0	3	4	4	40	52
Adana	1	0	2	9	10	90	112
Ankara	1	0	3	9	15	90	118
Aydın	1	1	6	35	38	353	434
Bitlis	1	0	3	11	13	80	108
Basra	1	0	1	4	0	40	46
Bağdat	1	0	3	14	0	100	118
Beyrut	1	1	5	16	25	189	237
Cezair-i Bahri Sefid	1	0	2?	10	18	74	105
Halep	1	0	4	9	13	85	112
Hicaz	1	0	1	0	2	45?	49
Hüdavendigar	1	0	5	11	20	122	159
Diyarbakir	1	0	2	6	10	60	79
Selanik	1	1	4	28	28	318	380
Suriye	1	1	3	8	14	140	167
Sivas	1	0	5	13	26	110	155
Trablusgarp	1	0	2	6	10	70	89
Trabzon	1	0	2	6	10	72	91
Kastamonu	1	0	1	6	17	80	105
Kosova	1	0	4	20	20	205	250
Konya	1	0	4	7	21	91	124
Mamurat'ülaziz	1	0	1	7	12	72	93
Manastır	1	0	5	19	19	175	219
Musul	1	0	0	4	5	40	50
Van	1	0	3	7	9	60	80
Yanya	1	0	3	6	11	70	91
Yemen	1	0	2	2	1	25	31
Toplam	32	45	87	301	634	5567	6666

Kaynak: BOA.DH.EUM.MH.31/79

Tablo 1’de görüldüğü üzere 1911/1912 yılında vilayetlerde, değişik rütbelerde toplam 6666 polis bulunmaktadır. Vilayetlerin nüfus, etnik çeşitlilik, dini, kültürel ve siyasi yapı, ekonomik durum, stratejik önem, suç potansiyeli, suç çeşitleri vb. farklılıkları dolayısıyla, karşılaştırmalar yapılarak vilayetlerin polis mevcudu hakkında hükümler oluşturmak doğru olmayacaktır. Yine de Selanik polis mevcudunun, ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. En çok personel doğal olarak başkent İstanbul’da olup en az personel ise Yemen’dedir. Selanik vilayetinde 1876-1912 arası polis mevcudu aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Selanik Vilayeti Personel Mevcudu (1876-1912)

Yılı	Müdür	Baş komiser	Komisier	İkinci komiser	Üçüncü komiser	Polis Çavuşu	Polis memuru	Toplam
1876			1?				20	21
1885/86		1	22				71	94
1889/90			22		2		107	131
1892/93		1	21	2	3		83	110
1893/94		1	23	1	5		110	140
1894/95		1	20	1	3		114	139
1895/96		1	21	1	4		111	138
1897/98	1			3	21		115	140
1900/01	1	1		5	34		127	168
1904/05	1			5	40	15	200	261
1906/07	1	1		4	40	5	200	251
1907/08	1	1	20	4	13	11	187	237
1911/12	1	1	2	28	28		318	380

Kaynaklar: Mazower, 2013:224; H.1303 Selanik Salnamesi, 500-503; H.1307 Selanik Salnamesi, 106,131-197; H.1310 Selanik Salnamesi 38, 91-195; H. 1311 Selanik Salnamesi, 101,102, 333-518; H. 1312 Selanik Salnamesi, 78,74-489; H. 1313 Selanik Salnamesi, 78, 180-443; H.1315 Selanik Salnamesi, 176; H.1318 Selanik Salnamesi, 116; H. 1322 Selanik Salnamesi, 92; H. 1324 Selanik Salnamesi, 146; H. 1325 Selanik Salnamesi, 142, 143, 210-450, BOA.DH.EUM. MH.31/79

Tablo 2’de görüldüğü gibi 1876-1912 yılları arasında Selanik polis mevcudu en az 21, en çok ise 380 olmuştur. 1885/86 yılında Selanik’te görevli 94 personelin vilayetteki dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: Personelin Vilayet Genelinde Dağılımı (1885/86)

Şehri	Serkomisier	Komisier	Polis memuru	Toplam
Selanik merkez	1	1	19	21
Yenice-i Vardar kazası		1	2	3
Karaferye kazası		1	2	3
Aynaroz //		1	3	4
Avrethisar //		1	3	4
Vidin //		1	4	5
Doyran //		1	1	2
Kisendire //		1	4	5
Istiranca //		1	2	3
Köprülü //		1	3	4
Tikveş //		1	2	3
Drama sancağı		1	4	5
Piraveşte nahiyesi		1	1	2
Kavala kazası		1	2	3
Sarışaban //		1		1
Siroz sancağı		1	8	9
Nevrekep kazası		1	4	5
Cuma-i Bala //		1	2	3
Menlik //		1	2	3
Zihne //		1	1	2
Demirhisar //		1	1	2
Petriç //		1	1	2
Genel toplam			94	

Kaynak: 1303 Selanik Salnamesi, 500

Tablo 3'te görüldüğü gibi vilayet polis teşkilatının başında bir serkomiser (başkomiser) görev yapmakta olup vilayet merkezinde 21, taşrada ise 73 personel istihdam edilmiştir. Kazalarda 1 ile 6 arasında personel bulunmakta olup ayrıca taşra birimlerinde birer komiser görevlidir. Osmanlı polis teşkilatı vilayet, sancak ve kazaların yanı sıra nahiyelerde de görev başındadır. Selanik vilayeti dahilinde de 1895/96 yılında Arse ve Kisendire nahiyeleriyle (1313 Selanik Salnamesi, 294, 295), 1904/1905'te Menteşe, Ağustos ve İzvur nahiyelerinde (1322 Selanik Salnamesi 153, 163, 167) bu uygulamanın örneklerini görmek mümkündür.

Osmanlıda vilayet, sancak, kaza ve nahiye bazında teşkilatlanmış olan polis teşkilatının, tekil bir örnek olmakla birlikte Selanik'in bir köyünde de görev başında olduğu görülmektedir. Razlık kazasına bağlı 2.000 haneli Banko isimindeki köy Bulgar sınırında bulunmakta ve halkının büyük kısmı Bulgarlardan oluşmaktaydı. Bulgar milliyetçiliği yaygın olan köyde komitacılık faaliyetleri sıkça görüldüğünden 1901-1904 arasında Razlık'ta kaymakamlık yapan Tahsin Bey'in görev süresi içerisinde bu köye bir bölük askere ilaveten polis teşkilatı da kurulmuştur (Uzer, 1999: 79, 125).

Selanik polis teşkilatının 1885/86 yılında 94 olan toplam personel sayısı 1890/91 yılına gelindiğinde 1 başkomiser, 3 ikinci komiser, 21 üçüncü komiser, 107 polis memuru olmak üzere toplam 132'ye yükselmiştir. Aynı yıl 2 polis memuru daha istihdam edilerek Sarışaban ve Piraveşte kazalarında görevlendirilmiş, böylece toplam 134'e çıkmıştır. Bu yılda teşkilatın bürokratik yapılanmasında da bir değişiklik yapılarak serkomiserlikten polis müdürlüğüne yükseltilmiştir. (BOA.DH.TMIK.S.4/27). Buna rağmen tablo 2'de görüleceği üzere müdür görevlendirilmesi 1897/98'de yapılabilmıştır.

Görüldüğü üzere vilayet genelinde polis sayısı son derece yetersizdir. Personel sayısını artırmak adına merkezden talepte bulunulmaktaysa da polis yetersizliği ülkenin genel sıkıntısı olduğundan çözüm üretilememektedir. Ülke çapındaki bu sıkıntıyı gidermek adına zaman zaman padişah tarafından iradeler yayımlanmıştır. Bunlardan 11 Ağustos 1892'deki iradede ülkedeki polis mevcudunun yetersiz, jandarma mevcudunun ise ihtiyacın üstünde olduğu belirtilerek jandarmanın sayısının azaltılarak polisin artırılması, 13 Eylül 1897 tarihli başka bir iradede ise İstanbul'daki polis sayısının 1.464'ten 2.000'e çıkarılması emredilmekteydi (Engin, 2014: 74, 155). Selanik polis mevcudunu artırmak adına 31 Ağustos 1895 tarihinde İstanbul polis teşkilatından 20 personel Selanik'e tayin edildiyse de ilgili personel daha yeni yerlerinde göreve başlamadan bu sefer de İstanbul'un sıkıntıya düşeceği endişesiyle bu tayinler geri alınmıştır (BOA.DH.TMIK.S.4/27).

Personel sıkıntısını müfettiş raporlarından da takip etmek mümkündür. 1 Aralık 1896 tarihli raporunda Mülkiye Müfettişi Mahmud Hamdi Bey, Selanik merkezde 7 karakol bulunduğunu, nüfusu 100.000 aşkın bir şehirde bu sayının yetersiz olduğunu, şehrin sahil kısmıyla, iç taraflarında bulunan mahallelerin asayışı için ilaveten 12 karakol daha kurulması gerektiğini, bu konuyla ilgili polis müdüriyetinin merkezden personel talep eden yazılarının bulunduğunu, bu taleplerin yerinde olduğunu, mevcut 134 personele 66 daha ilave edilerek toplamın 200'e çıkarılmasının uygun olacağını kayda geçirmiştir (BOA.DH.TMIK.S.4/27).

Personel mevcudunun yetersizliği Selanik polis teşkilatının süreklilik arz eden önemli sorunlarından olmuştur. 1909'da bu soruna çözüm adına polis teşkilatına jandarmadan takviye yapılarak devriye görevinin birlikte ifası düşünülmüştür. 7 Temmuz 1909'da polis teşkilatı umumi müfettişliğe başvurarak bu talebini ilettiyse de (BOA. TFR.I.SL.212/21171) Jandarmanın itirazı nedeniyle vilayette bir sonuca bağlanamadığından 29 Ocak 1910'da talep Dahiliye Nezaretine ulaştırılmıştır. Nezarete yazılan yazıda vilayette asayişin gittikçe bozulduğunu, merkezde bir polis memurunun görevi başında şehit edildiğini, Serez'de bir polis memurunun ağır yaralandığını, jandarma komutanlığının fevkalade durumlarda polise takviye olabileceği, fakat devamlı surette takviye veremeyeceği şeklinde cevap verdiğini, konuyla ilgili çözüm üretilmesi talep edilmiştir (BOA.DH.MUİ.62-2/8).

Selanik polis teşkilatının bu talebinin ulaştığı Harbiye Nezareti ise Selanik jandarma komutanlığının itirazına katılarak, olağanüstü hallerde yardımda bulunulabileceği, fakat devamlı görevlerde bunun mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Nezaret, yazısının devamında polisin adi olaylarda kendine yetecek güce kavuşturulmasının gerektiğini belirterek Selanik'teki polis mevcudunun Emniyet-i Umumiye Müdüriyetince artırılması gerektiğini belirtmiştir (BOA.DH.MUİ.62-2/8).

Yöneticilerin çabalarına rağmen personel sayısı bir türlü yeterli miktara yükseltilememiş, II. Meşrutiyet'ten sonra da bu ihtiyaç devam etmiştir. 17 Şubat 1910'da Selanik Valisi İbrahim Bey imzasıyla Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine yazılan bir yazıda polis mevcuduna toplam 71 personelin ilave edilmesi talep edilmekteydi (BOA. DH.EUM.MH.12/52).

1906'da vilayet genelinde değişik rütbelerde 261 polis bulunmaktadır. Bunlardan 133'ü merkezde, 128'i ise taşrada görevlidir (BOA.TFR.I.M.13/1271). 1907/1908 yılına gelindiğinde ise Selanik polis teşkilatının mevcudu 122'si merkezde 125'i taşrada olmak üzere 237'ye düşmüştür. Dönemin personel durumu müdüriyet, vilayet merkezi ve taşra olarak incelenecektir. Müdüriyet personel durumu aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: Müdüriyet Personel Durumu (1907/1908)

	Polis müdürü	Baş komiser	Komiser	İkinci komiser	Üçüncü komiser	Polis memuru
	1					
Müdüriyet Kalemi			1			3
Polis Meclisi		1			2	3
Heyet-i Tahkikat				2	1	2
Toplam	1	1	1	2	3	8
Genel toplam	16					

Kaynak: 1325 Selanik Salnamesi, 142

Tablo 4'te görüleceği üzere Selanik polis teşkilatının yönetim merkezi olan müdüriyet yapılanması, Müdüriyet Kalemi, Polis Meclisi ve Heyet-i Tahkikattan oluşmakta ve 16 mevcudu bulunmaktadır. Teşkilatın, Selanik merkezdeki personel durumu ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: Selanik Merkez Personel Durumu (1907/1908)

Mevki	Komiser	İkinci komiser	Üçüncü komiser	Polis çavuşu	Polis memuru
Merkez komiserliği			1		10
Çarşı merkezi			1		7
Kolombo mevki			1		6
Beşçınar //				1	2
Yalılar //			1		6
Büyükdere //			1		3
Yassiyol //	1				7
Eskicuma //			1		5
Hamidiye //			1		4
Kale //				1	3
İskele //				1	4
Liman //		1		1	6
Şehir istasyonu mevki				1	2
Üsküp ve Manastır İstasyonu mevki			1		4
Üççeşmeler mevki				1	3
Yenikapı //				1	1
Soğukpınar //				1	2
Rüsumat (vergi) İdaresi			1		2
Hapishane-i umumi					1
Toplam	1	1	9	7	78
Genel toplam	96				

Kaynak: H.1325 Selanik Salnamesi, 143

Tablo 5’te görüldüğü üzere 1907/1908 yılında Selanik merkezde, müdüriyet personeli hariç, 96 polis görevlidir. Müdüriyette görevli 16 personel de eklendiğinde mevcut 112’ye çıkmaktadır. İdari yapılanma ise 1907 Nizamnamesi’ne uygun olarak merkez ve mevkilerden oluşmaktadır (Alyot: 2008: 194). Merkezler günümüzdeki polis merkezlerinin (karakol) karşılığı, mevkiler ise onlara bağlı daha küçük karakollar olarak nitelendirilebilir. Selanik merkezde 2 merkez ile 15 mevki bulunmaktadır. Aynı yıl 120.000 nüfusa sahip (1325 Selanik Salnamesi, 655) bir şehir için mevki sayısı fazla görünse de ulaşım imkanlarının yetersizliği sebebiyle alan hakimiyeti ancak bu şekilde sağlanabilmekteydi

1907/1908’de taşra personel durumuna gelindiğinde ise teşkilatın, vilayetin taşrasını oluşturan 3 sancak, 24 kaza ve 4 nahiyede görevde olduğu görülmektedir (1325 Selanik Salnamesi 210- 450). 1885/86’da 73 (tablo 3) olan taşra personel sayısı bu yılda 125’e çıkmıştır. Buna rağmen birim başına düşen personel sayısı 4 civarındadır. Asayiş hizmetlerinin

24 saat esasına göre yerine getirilmesi gerektiği göz önüne alındığında bu sayının yetersiz olduğu açıkça görülmektedir. Nahiyelele birlikte Ropçöz ve Piraveşte kazalarında sadece birer görevli bulunduğu göz önüne alındığında personelin sayıca yetersizliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

2. TEŞKİLATIN YERİNE GETİRDİĞİ GÖREVLER

Teşkilatın görevleri aynı zamanda personelin görevleri ve onların günlük mesaieleri olduğundan önemlidir. Taşrada nüfus, polisiye olay ve personel sayısının az olması görevlerin çeşitliliğini sınırlandırmakta olup, muhtemeldir ki sancak ve kazalarda bulunan bir kaç personel meydana gelen suçlara müdahale ederek adliyeye sevklerini takip etmekte, bunun dışında ise personeli yeterli olan sancaklar ile birkaç kazada devriyeye çıkmaktadır. Diğer kaza ve nahiyelelede bulunan 1 veya 2 personel ise müracaat üzerine olaya müdahale eden görevliler durumunda olmalıdırlar. Selanik merkez ise XX. yüzyıl başlarında 120.000 civarında nüfusu, kozmopolit yapısı, liman ve demiryolu gibi imkanlarıyla oldukça hareketli bir merkez konumundadır. Polis teşkilatının da buna uygun bir yapılanması ve personel görevlendirmesi zorunludur.

1907/1908 yılı itibariyle Selanik polis teşkilatı müdüriyet yapılanmasının Müdüriyet Kalemi, Polis Meclis ve Heyet-i Tahkikat isimli birimlerden oluştuğu Tablo 4'te görülmektedir. Bunlardan 1 komiser ile 3 polis memurundan oluşan müdüriyet kalemi, müdüriyete gelip-giden evrakların kaydı ve arşivlenmesi ile emir yazıların kayıt ve birimlere tebliği, 1 başkomiser, 2 üçüncü komiser ve 3 polis memurundan oluşan polis meclisi, karakollar ile adliyeden gelip-giden evrakların kaydı ve gereğinin takibi, mürur tezkeresi alanların kayıtlarını tutma ve hesap memurunun kayıtlarını tetkik etmekle görevlidir. 2 ikinci komiser, 1 üçüncü komiser ve 2 polis memurundan oluşan tahkikat heyetinde ise komiserlerden her birinin ayrı vazifeleri bulunmaktadır. 1906'da heyette görevli İkinci Komiser Naim Efendi Bulgarca bildiği için müdüriyete gelen Bulgarca yazıların tercümesinden sorumlu olup gerektiğinde Bulgarlarla ilgili meselelerin araştırılmasıyla görevlendirilmekteydi. Diğer bir İkinci Komiser Esat Efendi'nin, polis teşkilatının maaş işlemlerini takip ederek dağıtmak, üniforma ve teçhizat konularını takip etmek gibi vazifeleri vardır. Üçüncü Komiser Vefik Efendi ise sivil olarak görev yapmakta olup vilayete gelen yabancıların kayıtlarını tutarak onların durumlarını takip etmekle görevlidir. Polis memurları ise heyetin yazı işleriyle görevlidir (BOA.TFR. I.M.13/1271).

Tablo 4'te görülme de müdüriyet yapılanmasında bulunan ve 1 üçüncü komiser ile 8 polis memurundan oluşan nöbet odasından da bahsetmek gerekir. Nöbet odasının birkaç değişik görevi bulunmaktadır. Bunlar; polis idaresi veya diğer devlet daireleri tarafından hükümet binasında hazır edilmeleri istenilen şahısların celbi, başka hapisanelere sevk olunacak mahkumların sevk işlemlerinin yazışmalarını ve ödeneklerini takip, suçta kullanılan tabanca, bıçak vb. aletlerin yargılama sonuna kadar muhafazasını sağlama ve hükümet binasının nöbet hizmetlerini yerine getirmedir (BOA.TFR.I.M.13/1271). Nöbet odasının görevlerinden anlaşıldığı kadarıyla XX. yüzyıl başlarında polis, günümüzde ce-

zaevi idaresi tarafından yerine getirilen hükümlü sevki işlemlerinin sekretaryası ile adliye personeli tarafından yerine getirilen adli emanet memurluğu gibi görevleri de yüklenmiş durumdadır.

Müdüriyete bağlı olarak görev yapan karakol, mevki ve noktalar suç önleme ve olaylara müdahaleyle görevli temel birimlerdir. Doğal olarak personelin çoğunluğu buralarda görevlidir. Buraların dışında hastane, vergi dairesi, Osmanlı Bankası, telgraf ve posta idaresi ile hapisanede de görevliler bulunmaktadır. Hastanede görevli polislerin önleyici kolluk görevlerinin yanı sıra, oluşabilecek olaylara müdahale etme ve hastaneye tedavi için gelen adli olaylardan haberdar olarak el koyma gibi görevleri vardır. Hapishane polisi irtibat görevlisi olarak, banka, vergi dairesi, telgraf ve posta idaresindeki polisler ise koruma hizmeti için görevlendirilmiş olmalıdır. Ayrıca günümüzdeki sivil polislerin karşılığı olan tarassut memurları, fotoğraf memuru gibi görevliler merkezdeki diğer görevlilerdir (BOA.TFR.I.M.13/127;1325 Selanik Salnamesi, 143).

Selanik polis teşkilatı bünyesinde, yabancı kitaplar mütercimi olarak görev yapan ve II. Meşrutiyet'ten sonra vazifesine son verilen bir görevli de bulunmaktadır (BOA.TFR.I.SL.205/20500) Görevlinin belgede mütercim yerine yabancı kitaplar mütercimi olarak geçmesi vazifesinin şehre dışarıdan gelen kitapların denetimi olabileceğini göstermektedir. Meşrutiyetten sonra görevinin sonlanmış olması da bu görüşü güçlendirmektedir.

Demiryolunun yaygınlaşmasının şehirlerin asayişine de etkileri olmuştur. Potansiyel suçlular artık bölgesel hareket etme imkanı bulduklarından daha rahat suç işleyip polis takibinden kurtulabiliyorlardı. Bu durumun farkına varan Selanik polis teşkilatı Üsküp ve Manastır istasyonlarında polis görevlendirdiği gibi (BOA.TFR. I.M.13/1271) trenlere de polis bindirmektedir. Bu polisler vilayet sınırına kadar gitmekte ve uygun bir istasyonda görevi sonraki vilayet polisine devretmekteydi (BOA.DH.ID.65/19).

Bir liman şehri olan Selanik'te bu alanda da polise ihtiyaç duyulduğundan buna uygun bir yapılanma da bulunmakta olup liman ve denizlerdeki asayiş hizmetleri için, 1 başkomiser ve 4 polis memurundan oluşan liman polisi görev başındaydı (BOA. TFR.I.M.2/196).

Osmanlı polis teşkilatı görevleri konusunda belirtilmesi gereken bir husus da adliye teşkilatının kurulmadığı bir takım küçük kazalarda bir polisin vekaleten savcı yardımcılığı görevini de yerine getirmesidir. 1896 itibarıyla Selanik vilayetinin bazı kazalarında da umumiyetle bir üçüncü komiser, onun da bulunmadığı kazalarda bir polis memuru bu görevi üstlenmiş durumdadır (BOA.DH.TMIK.S.4/27).

3. PERSONEL POLİTİKALARI

Polis teşkilatının temel hedefi kamu düzenini sağlamak olup bu hedefi gerçekleştirmedi en önemli kaynağı personelidir. Selanik polis teşkilatı mevcut personelini hedeflere motive edebilmek, kurum içi düzeni sağlayabilmek amacıyla bir takım yönetim usullerini kullanmaktadır.

3.1. Teftiş ve Disiplin Uygulamaları

Osmanlı polis teşkilatında hizmetlerin ve personelin denetlenmesi amacıyla müfettişler de görev yapmaktadır. 1907 tarihli nizamnameyle sayıları artırılan müfettişler başkomiserler arasından atanmakta ve teşkilatı, personelin kurallara uyup uymadığı, hizmetlerin uygun şekilde yapılıp yapılmadığı ve kayıtların düzgün tutulup tutulmadığı gibi hususlarda denetlenmektedir. Ayrıca şehrin asayişin bozma potansiyeli olan konularda araştırmalar yaparak rapor düzenlemekte ve disiplin hükümlerini ihlal eden personel hakkında idari soruşturmalar yapmaktadırlar (Çebitürk, 2009: 221, 222).

Osmanlı polis teşkilatında görevli müfettişler günümüzden farklı olarak ülke genelinde değil vilayet düzeyinde görev yapmakta ve geceleri de dahil olmak üzere devamlı bir teftiş faaliyeti yürütmekteydiler. 1907/1908 yıllarında Selanik'te bu görevi yürüten Ahmet Edip Bey'in faaliyetleri incelendiğinde, gece-gündüz ayrımı yapmadan vilayet genelinde birimleri, devriyeleri, kayıtları denetlediği, disiplin soruşturmalarını yürüttüğü görülmektedir (BOA.TFR.I.SL.169/16898).

1907 tarihli polis nizamnamesinde her rütbeden polisin uyması gereken disiplin kuralları düzenlenmiştir. Bu hükümleri ihlal eden polis teşkilatı mensubuna, yapılacak tahkikat sonucunda, uyarma, sınıf indirme ya da başka cezalar verileceği hükme bağlanmıştır. Nizamname hükümlerine göre; umuma açık yerlerde iskambil vb. oyun oynamak, laubali davranışlarda bulunmak, üniforma ve teçhizatına dikkat etmemek, görev başında sigara içmek, izinsiz olarak görev yerini terk etmek, üstlerinin uyarılarını dinlememek, mazeretsiz olarak görevine gelmemek gibi eylemler disiplin suçudur. Nizamname hükümlerine göre, ağır cezalı bir suçtan mahkumiyet alanlar ile diğer suçlardan üç aydan daha fazla ceza alanlar, silah veya mühimmatını satanlar meslekten atılmalıdır (Çebitürk, 2009: 207, 221).

R.1327 Şubat (M.1912 Şubat/Mart) ayında Selanik polis teşkilatında disiplin hükümlerini ihlal eden 13 polis memuruna disiplin cezası verilmiştir. Bu memurlardan 11'ine yevmiye kesimi 2'sine ise ihtar cezası uygulanmıştır. Görev yerini mazeretsiz terk, görevde sigara içme, telefonla muhabere kurallarını ihlal suçlarına yevmiye kesimi, nöbette oturma ve mazeretsiz olarak zamanında görevine gitmeme suçlarına ise ihtar cezası uygun görülmüştür (BOA.DH.EUM.MEM.9/57). R.1328 Ağustos (M.1912 Ağustos/Eylül) ayında personele verilen ceza ve ödüller tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ceza/Ödül Listesi (1912 Ağustos / Eylül)

Künyesi	İsmi	Memuriyeti	Ceza/ödül
81	İsmail Efendi	Polis memuru	Nokta görevinde oturduğundan 2 yevmiyesi kesilmiştir
218	Hafız Ziya Efendi	//	//
91	Mahmud Efendi	//	Nokta görevinde oturduğundan bu seferlik 1 yevmiyesi kesilmiştir.
210	Osman Efendi	//	Eldivensiz nöbet tuttuğundan 1 yevmiyesi kesilmiştir.
64	Muharrem Efendi	//	//
107	...Kemal Efendi	//	Tramvayda eldivensiz görüldüğünden 1 yevmiyesi kesilmiştir.
91	Mahmud Sabri Efendi	//	Nöbette kışlık eldiven giydiğinden 1 yevmiyesi kesilmiştir.
53	Celaleddin Efendi	//	Eldivensiz olarak valiliğe geldiğinden 1 yevmiyesi kesilmiştir
112	Halil Efendi	//	Gece nöbette yattığı, ayrıca eldivensiz olduğu, valiliğe geldiğinde de eldivensiz olduğu görüldüğünden 1 günlük yevmiye kesimi cezası verilmiştir.
112	//	//	Komiser Sabri'ye hakaret etmesinden dolayı kınama cezasına ilaveten 2 hafta memuriyetten uzaklaştırılmıştır.
200	Tevfik Efendi	//	Zihne kazasında gece görevdeyken uyduğundan bu seferlik uyarı cezasıyla cezalandırılmıştır.
88	--	//	Amirine karşı gelmesi ve arkadaşıyla tartışmasından dolayı Menlik Kazasına tayin edilmiştir.
203	Mustafa Efendi	//	Sivil olarak genelevine gittiği, Madam Elina ile genelevinde tartıştığı, gelen polisler hakaret ettiği, bu sırada beylik silahının başkasının eline geçtiği tespit edildiğinden bu seferlik 3 yevmiye kesimi cezası verilmiştir.
286	Feyzullah Efendi	//	Nokta görevinde oturup gazete okuduğu tespit edildiğinden bu seferlik uyarı cezasına ilaveten kınama ile cezası verilmiştir.
186	Murad Efendi	//	Valilik nöbetinde eldivensiz olması ve birileriyle sohbet etmesinden dolayı bu seferlik uyarılmıştır.
246	Halil Efendi	//	Nöbetçinin yanına oturup onu meşgul ettiği için 1 yevmiye kesimi ile cezalandırılmıştır.
197	Hasan Efendi	//	Nöbette iken birileriyle sohbet etmesinden dolayı 1 yevmiye kesimi ile cezalandırılmıştır.
103	İbrahim Efendi	//	Nöbetçiyi gereksiz yere meşgul etmesinden dolayı bu seferlik 1 yevmiye kesimi ile cezalandırılmıştır.
201	Sadeddin Efendi	//	Göreve geç gelip erken ayrılmasından dolayı 1 yevmiye kesimi ile cezalandırılmıştır.
8	Nadir Efendi	//	Devriye vazifesini öğretmek için yanına verilen askere gayri nizami surette görev yaptırdığından bu seferlik 1 yevmiye kesimi ile cezalandırılmıştır.
157	Celal Efendi	//	Görevde gazete okuduğundan 1 yevmiyesi kesilmiştir.
256	Hasan Eşref Efendi	//	Bir kişiyi silahla yaralayan sanığı yakalamadaki başarısından dolayı künyesine şerh verilmiştir.

Kaynak: BOA DH.EUM.MEM.18/42

Tablo 6’da görüleceği üzere bir ayda 21 polis memuruna disiplin cezası verilmiştir. En çok verilen ceza yevmiye kesimi olmuştur. Kurum içi disiplini sağlamanın ve personeli teşvik etmenin yollarından birisi de ödüllendirmedir. Fakat 1913 Nizamnamesine kadar Osmanlı polis teşkilatı mevzuatında bu konuda bir düzenleme olmadığından (Çebitürk, 2009: 84, 85) Selanik polis teşkilatı 256 numarada kayıtlı Hasan Eşref Efendi’nin başarılı çalışmasını siciline kaydetmekle yetinmiştir.

3.2. Personelle İlgili İş ve İşlemler

Selanik polis teşkilatında personelle ilgili olarak tayin, terfi, atama, meslekten çıkarma gibi bir takım işlemler de gerçekleşmektedir. 1912 Ağustos/ Eylül ayında gerçekleşen bu tür işlemler aşağıda gösterilmektedir

Tablo 7: Personelle İlgili İşlemler (1912 Ağustos/Eylül)

İsim	Rütbe	Yapılan İşlem
Arifan Efendi bin Necip	Polis memuru	Meslekten atılmıştır.
Ahmed Mevlüd Efendi	//	Canik Sancağı polislerinden Ramiz Efendi’yle karşılıklı yer değiştirmiştir.
Mahmud Kadı Efendi	//	Meslekten atılmışken geri dönmüştür.
Karistu Efendi	//	İstifa etmiştir.
Ramiz Efendi	//	Canik Sancağı’nda görevliken Selanik polislerinden Ahmed Mevlüd Efendi’yle karşılıklı yer değiştirerek Selanik’te göreve başlamıştır.
Abdurrahman bin Mustafa	//	Meslekten atılmışken geri dönmüştür.
Ahmed Mehdi Efendi	//	İstifa etmiştir.
Ahmed Efendi bin Ali	//	Aday sıfatıyla atanmıştır.
Süleyman Zerine Efendi	Komiser muavini	Polis memurluğundan terfi etmiştir.
Mehmed Kamil Efendi bin Hasan	Polis memuru	Eceliyle vefat etmiş ve kaydı silinmiştir.
Ali Efendi bin Battal	Aday memur	Aday sıfatıyla atanmıştır
Hafız Mahmud Efendi bin Mahmut	Polis memuru	Fuhuş yaptığından meslekten atılmıştır.
Talat Efendi bin Şakir	//	Aday sıfatıyla atanmıştır
İskender Efendi	//	Polis adayiyken istifa etmiştir.
Mümin Efendi bin Muhyiddin	//	Meslekten atılmışken geri dönmüştür.
Zekeriya Efendi bin Ali Osman	//	Aday sıfatıyla atanmıştır

Kaynak: BOA. DH.EUM. MEM.18/44

Tablo 7’de görüleceği üzere bir aylık sürede meslekten ihraç, ihraçtan geri dönme, tayin, terfi, istifa, karşılıklı yer değiştirme gibi işlemler olmuştur.

3.3. Kaybedilen Topraklardaki Polisler

Osmanlı Devleti'nin XX. yüzyıl başlarında Trablusgarp ve Balkan Savaşları'yla birtakım topraklarını kaybetmesi üzerine o bölgelerdeki polis teşkilatlarında görevli polisler çeşitli zorluklarla geri çekilmişler ve Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinin kendileri için uygun gördüğü vilayetlerde göreve başlamışlardır. Bu personel yeni görev yerine intikal ettiğinde görev yeri, polis teşkilatındaki özlük bilgileri, geri çekilirken yaşadıkları, vb. konularda bir beyanname vermektedirler. Personelin çektiği sıkıntıları göstermesi açısından dikkat çekici bilgiler içeren bu belgelerden, Selanik'in Ağustos nahiyesinde görevli iken Balkan Savaşları sonucu görev yerini terk ederek 6 Eylül 1913'te İstanbul'da tekrar göreve başlamak için başvuran Hasan Tahsin'in verdiği beyanname aşağıdadır.

Tablo 8: Selanik Komiser Muavinlerinden Hasan Tahsin'in Beyannamesi (6 Eylül 1913)

İsim ve şöhreti	Abdi Efendi Zade Hasan Tahsin (23 numaralı)
Memuriyet yeri	Selanik vilayeti Ağustos nahiyesi
Memuriyet sınıfı	Komiser Muavini
Maaş miktarı	600 kuruş
Son maaşını hangi ayda almıştır?	Eylül 328
Son maaşını nerede hangi tarihte almıştır?	Ağustos nahiyesinde, 15.10.1912
Memuriyet yerinden hangi tarihte, nasıl bir tebligat üzerine ayrılmıştır?	21.10.1912'de nahiye merkezine yaklaşan düşmandan dolayı ayrıldım ve orduya katıldım.
Memuriyet mahallinden ayrılmaya dair izin belgesi var mıdır?	Yoktur
Niçin geri çekilme mahalline gitmeyip İstanbul'a gelmiştir?	Doğrudan orduya katılarak harbe katıldım.
Hangi yoldan gelmiştir?	Dedeagaç üzerinden geldim. 2 Eylül 1913'e kadar savaştım. Üç yerimden yaralandım.
Kendisiyle birlikte gelen memur olmuş mudur? Varsa hangi daireye mensuptur?	Yoktur.
Nezinde göreviyle ilgili evrak, defter vb. var mıdır? Var ise ilgili makamlara teslim ettiği olmuş mudur? Hangileri yanındadır?	Yoktur
Nezinde devlete ait para veya evrak var mıdır?	Yoktur
<p>Memuriyet mahallimden ayrılma ve son aldığım maaş konusunda verdiğim bilgilerin doğru olduğunu, aksi durumda hakkımda yapılacak muameleye itiraz etmeden razı olacağıma dair bu beyannameyi takdim ederim. 6 Eylül 1913</p> <p>Mühür</p> <p>Selanik vilayeti komiser muavinlerinden 23 numaralı</p> <p>Adı geçenin Ağustos nahiyesinde komiser muavini olduğu tasdik olunur.</p> <p>Pasaport Komiseri</p>	

Kaynak: BOA.DH.EUM.MH.60/126

Tablo 8'de görüldüğü gibi Hasan Tahsin, özlük bilgileri, görev yerinden ayrılış ve İstanbul'a intikali gibi konularda bilgiler vermektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Osmanlı Devleti'nde asayiş hizmetlerinin askeri bir hizmet olarak düşünülüp askeri yapı içerisinde yerine getirildiği dönemlerde personelin iyi bir asker olması yeterli olmalıdır. Fakat iç güvenliğinin sivil bir hizmet olduğunun düşünüldüğü polis modelinde personelin de bu yeni duruma uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu durumun farkında olan idare, polis teşkilatının XIX. yüzyılın son çeyreğinde yeniden hayat bulmasıyla hizmet içi eğitim, XX. yüzyıl başlarından itibaren ise polis okulları yoluyla personeli bu yeni modele uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. Başlangıçta hizmet içi eğitim kurumu olarak açılan Osmanlı polis okullarının ilkinin kendi vilayetinde açılmış olması Selanik polis teşkilatı personelinin eğitimi için uygun bir ortam oluşturmuştur.

Osmanlı polis teşkilatının tarihi süreç içerisinde sıkıntılı alanlarından birisi personelin sayısal yetersizliği olmuştur. 1911/1912 yılına gelindiğinde bile Yemen'de 31, Basra'da 46 Hicaz'da 49, Musul'da 50, Van'da 80, Trablusgarp'ta 89 polis görevli olması bu yetersizliğin sonucudur. Bu vilayetlerin büyüklüğü, mevcut personelin sancak, kaza hatta nahiyelere paylaştırılması gerektiği ve asayiş hizmetinin devamlılığı göz önüne alındığında personel sıkıntısı daha iyi anlaşılabilir. Ülke çapında hissedilen bu sıkıntıyı Selanik polis teşkilatı da önemli ölçüde yaşamaktaydı. Öyle ki nahiyelerin geneli hatta kazaların bir kısmında sadece bir personel bulunmaktadır. Bu yerlerde 24 saat esasına göre kesintisiz ve etkin bir asayiş hizmeti verilmesi mümkün değildir. Valilik ve polis müdüriyeti bu sıkıntının giderilmesine yönelik devamlı bir çalışma içerisinde olmasına rağmen muhtemelen ülkenin içinde bulunduğu mali ve ekonomik zorluklar sebebiyle bir çözüm üretilmemektedir.

Selanik merkezde, demiryolu istasyonları, trenler, liman, bankalar, vergi dairesi, posta idaresi, hastane gibi yerlerde polis görevlendirilmesi, sayısal yetersizliğe rağmen şehrin asayişini tehdit eden risk unsurlarının doğru tespit edilerek eldeki personelden tam verimlilikle faydalandığını göstermektedir. Ayrıca Selanik'in bir köyünde polis görevlendirilebilmiş olması Osmanlı polis teşkilatının, bürokratik engellere takılmadan, ihtiyaçları gözeterek, idari sisteminde değişiklik yapabilen esnek bir yapısının olduğuna işaret eder.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

- BOA. BEO. (Bab-ı Ali Evrak Odası), 2147/161006.
- BOA. DH. (Dahiliye Nezareti) EUM. (Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti) MEM.(Memurin Kalemi), 9/57, 18/42, 18/44.
- BOA. DH. EUM. MH. (Muhasebe Kalemi), 12/52, 60/126, 31/79.
- BOA. DH. EUM. THR. (Tahrirat Kalemi Belgeleri), 51/69, 82/10.
- BOA. DH. ID. (İdari Kısım Belgeleri), 138/19.
- BOA. DH. MKT.(Mektubi Kalemi Defterleri), 2255/19.
- BOA. DH. MUİ. (Muhaberat-ı Umumiye İdaresi belgeleri), 62-2/8.
- BOA. DH. TMIK. S. (Tesri-i Muamelat ve Islahat Komisyonu), 4/27.
- BOA. TFR. I.M. (Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrakı), 2/196, 13/1271.
- BOA. FR. I.SL. (Rumeli Müfettişliği Selanik Evrakı) 205/20500, 169/16898, 212/21171.
- BOA. Y. PRK. (Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı) BŞK. (Mabeyn Başkıtabeti), 80/28.
- BOA. ZB. (Zaptiye Nezareti Belgeleri) 629/62.

2. Selanik Salnameleri

- 1303 Selanik Salnamesi, Defa 9.
- 1307 Selanik Salnamesi, Defa 10, Selanik Vilayet Matbaası.
- 1310 Selanik Salnamesi, Defa 11, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1311 Selanik Salnamesi, Defa 12, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1312 Selanik Salnamesi, Defa 13, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1313 Selanik Salnamesi, Defa 14, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1315 Selanik Salnamesi, Defa 15, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1318 Selanik Salnamesi, Defa 16, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1322 Selanik Salnamesi, Defa 18, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1324 Selanik Salnamesi, Defa 19, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.
- 1325 Selanik Salnamesi, Defa 20, Selanik Hamidiye Mekteb-i Sanayi Matbaası.

3. Basılı Eserler

- Alyot, H. (2008). *Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, Ankara: Kozan Ofset.
- Birinci, A. (1999). Türk Emniyet Teşkilatında İlkler, *Polis Bilimleri Dergisi*. 1(3), 9-16.
- Çebitürk, H. (2009). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Polis Mevzuatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Engin, V. (2013). *Asayiş, Sultan II. Abdülhamid'in İç Güvenlik Politikası*, İstanbul: Yeditepe Yayınları.

- Mazower, M. (2013). *Selanik Hayaletler Şehri Hıristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler*, (Çev: Gül Çağalı Güven), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sönmez, A. (2005). Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı, *A.Ü.D.T.C.F. Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(37), 1-17.
- Tongur, H. (1946). *Türkiye’de Genel Kolluk, Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi*, Ankara: Kanaat Basımevi.
- Uzer, T.(1999). *Makedonya Eşkıyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yağar, H.(2002). Osmanlı Polis Teşkilatı ve Yenileşme Süreci, *Türkler/Osmanlı*, (13), 629-652.
- Yılmaz, İ.(2015). Osmanlı Polis Okulları: Eğitim, *SÜTAD*, (38), 103-130
- (2017). *Selanik Polis Tarihi (1876-1912)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi